

Innst. 125 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:147 S (2009–2010)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Henning Skumsvoll og Oskar Jarle Grimstad om en stortingsmelding om rikets energitilstand

Til Stortinget

Sammendrag

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen jevnlig fremme en stortingsmelding om rikets energitilstand, som omhandler forventet kraftforbruk og -produksjon i Norge, tilgangen på ulike energiteknologier, strategier for satsing på utvikling av nye energikilder og status på norske internasjonale energiforpliktelser.»

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Marianne Marthinsen, Torstein Rudihaugen, Tor-Arne Strøm og Laila Thorsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, og fra Senterpartiet, lederen Erling Sande, viser til brev fra olje- og energiministeren til energi- og miljøkomiteen vedlagt, datert 5. november 2010, der det heter at:

«Den helhetlige energipolitikken som er trukket opp i regjeringens politiske plattform for perioden 2009–2013, ligger fast.»

Videre at:

«Regjeringens visjon er at Norge skal være en miljøvennlig og verdensledende energinasjon.»

I brevet er det vist til hvordan denne politikken er fulgt opp over et bredt felt. Statsråden avslutter brevet slik:

«En jevnlig fremleggelse av en energipolitisk stortingsmelding vil ikke nødvendigvis være tilpasset behovet for overordnede diskusjoner om energipolitikk. En slik stortingsmelding må vurderes ut fra hvilke aktuelle og sentrale energisaker som bør forelegges Stortinget. Jeg vil også vise til at de årlige budsjettene omtaler resultater og viktige strategier på energiområdet.»

Flertallet er enig i disse vurderingene og tilrår at forslaget ikke bifalles.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Oskar J. Grimstad, Henning Skumsvoll og Ketil Solvik-Olsen, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bjørn Lødemel og Siri A. Meling, og fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, viser til at verden står overfor store utfordringer i energisektoren, både for å opprettholde energiforsyningen og for å redusere klimagassutslipp. Sikker tilgang til energi er nødvendig for å sikre fortsatt økonomisk vekst og utvikling, og energietterspørselen fra utviklingslandene og de nyindustrialiserte landene er ventet å øke raskt i årene fremover. Samtidig er bruk av energi den viktigste kilden til utslipp av klimagasser. Verden må derfor møte et økende energibehov, samtidig som utslippene av klimagasser må reduseres med minst 50 prosent innen 2050. Det internasjonale energibyrået (IEA) har i sine rapporter pekt på et

Beriktiget

enormt behov for investeringer i fornybar energi, kjernekraft, CO₂-fangst samt energieffektivisering.

Disse medlemmer peker på at energipolitikk derfor har kommet høyt på den politiske agendaen i land over hele verden. EU har de siste årene lagt frem flere viktige rapporter og forslag innen energipolitikken. Disse medlemmer har merket seg at EU nylig har lagt frem en helhetlig strategi på energiområdet. Disse medlemmer registrerer imidlertid at regjeringen her har valgt å gjøre Norge til et annerledesland. Til tross for at Norge er et av de land i verden som er rikest utrustet med energiressurser, har det ikke blitt lagt frem et eneste dokument fra regjeringen der man gir Stortinget anledning til å diskutere utfordringene i energipolitikken på et overordnet nivå på mange år. Under regjeringen Stoltenberg II har det kun blitt lagt frem en eneste stortingsmelding. Den kom i 2006, omhandlet fornybar energi og var på 4 sider. De presenterte tiltakene ble dessuten trukket året etter at den ble lagt frem.

Disse medlemmer mener energipolitikken må få større plass i den politiske debatten i Norge. I årene fremover vil vi i energipolitikken bli stilt overfor viktige valg. Norge har fra naturens side store energiressurser som gjør oss til en betydelig energinasjon. Utfordringen fremover er å få til en helhetlig bruk av de ulike energiteknologier slik at man møter energibehovet i nasjonen på en miljøvennlig og kostnadseffektiv måte.

Disse medlemmer peker videre på at ved å koble våre energiholdige råvarer med kunnskap og kapital, har Norge blitt en av verdens fremste energinasjoner. Energiressursene har bidratt til stor verdiskaping, sysselsetting og velstand. I tillegg har vi utviklet næringsklynger innen petroleumssektoren og vannkraft som er blant de ledende i verden på teknologi og forskning og utvikling. Norsk industri har over flere tiår benyttet trygg, miljøvennlig og rimelig tilgang på strøm til å utvikle en stor og slagkraftig prosessindustri, som foredler miljøvennlig vannkraft til varer som omsettes på verdensmarkedet. Mye vannkraft har gitt lave strømpriser og høy forsyningsikkerhet til husholdninger. Et overordnet mål for politikken må være å sørge for høy grad av forsyningsikkerhet av elektrisk kraft til konkurransedyktige priser også i fremtiden.

Disse medlemmer mener at det er behov for å se klimautfordringen, energipolitikken og næringsutvikling i en større sammenheng for både å bidra til å løse verdens klima- og energiutfordringer og samtidig benytte oss av de muligheter det gir for norsk verdiskaping.

Disse medlemmer peker på at fra å være et land med underskudd i kraftbalansen i år med normale temperatur- og nedbørforhold, er Norge i en overskuddssituasjon. Økt nedbør som følge av klima-

endringene og et stort antall nye vannkraftkonsesjoner på begynnelsen av 2000-tallet, er viktige årsaker til dette. I årene fremover er dette kraftoverskuddet forventet å øke betydelig, blant annet på grunn av innføring av grønne sertifikater og forpliktelsene i EUs fornybardirektiv.

Disse medlemmer har merket seg at selv om vi de kommende årene vil gå mot et økende kraftoverskudd, så er vi likevel i dag i en situasjon der kraftforsyningen er sårbar i tørrår. Olje- og energiministeren har denne høsten advart om lav kraftproduksjon og høye strømpriser kommende vinter. Til tross for at vi har vært i lignende situasjoner flere ganger i nyere tid, så virker det som om tørrårene kommer like overraskende på energistatsråden hver gang og lite er gjort for å sikre oss mot nye tørrår.

Disse medlemmer peker på at selv i år med god fyllingsgrad er det dessuten betydelige regionale ubalanser. Det har under hele den forrige og inneværende stortingsperiode blitt advart om den sårbare forsynings situasjonen i Midt-Norge. Situasjonen er likevel fortsatt utsatt. Sist vinter opplevde befolkningen i Trøndelag og Møre og Romsdal rekordhøye strømpriser. Midt-Norge er heller ikke den eneste regionen der kraftforsyningen er sårbar. Både Bergensområdet, Stavangerområdet og Finnmark har en sårbar kraftforsyning.

Disse medlemmer peker på at den viktigste faktoren for om vi kommende år kan utnytte de mulighetene en kraftig forbedret kraftbalanse kan gi oss, er utbygging av overføringsnettet for elektrisk kraft. Et tilfredsstillende utbygd nett er en forutsetning for at potensialet for ny kraftproduksjon skal bli utløst. Økt fokus på fornybar energi i Europa gir dessuten store muligheter for norsk energiproduksjon. Norsk vannkraft vil få økt verdi, ikke bare i form av å forsyne Europa med mer ren, fornybar energi, men også i form av reguleringsevne for å balansere den kraftige satsingen på vindkraft i det øvrige Europa. Disse medlemmer peker på at i dag er overføringskapasiteten fra Norge til det øvrige Europa, og internt i Norge for å bringe kraften frem til innmatingspunktet, en betydelig flaskehals når det gjelder å kunne utnytte Norges fortrinn innen fornybar energiproduksjon.

Disse medlemmer peker på at det tar ca. 10 år fra et stort energiprojekt initieres til det er ferdig utbygget. Da er det viktig at politiske målsettinger, støtteordninger, myndighetsapparat og regelverk er koordinert, slik at man unngår store forsinkelser eller samfunnsøkonomisk lite optimale resultater som følge av usammenhengende politisk tilnærming.

Disse medlemmer mener at en av de store utfordringene i energisektoren er mangelen på en overordnet, robust, helhetlig og langsiktig energipolitikk, som også sees i sammenheng med klima og

næringsutvikling. Stortingets arbeid har vært mye fokusert på enkeltheter i energipolitikken, noe dagens olje- og energiminister har varslet skal være regjeringens hovedlinje videre. Stortinget vil dermed i mindre grad fokusere på overordnede sammenhenger og dimensjoner i energipolitikken som energivolum, tidshorisonter for endringer i forbruk og produksjon, investeringer i økt nettkapasitet, kostnader, klimautfordringen, næringsutvikling, samt teknologiske muligheter.

Disse medlemmer mener regjeringen ikke tar energipolitikken tilstrekkelig på alvor når man mener det ikke er behov for en overordnet energimelding i Norge. De neste årene skal Norge forpliktes til EUs fornybardirektiv, en ordning med grønne sertifikater med Sverige, visjoner om havvindmøller, Europas batteri, mer elektrifisering av norsk sokkel og en elektrifisering av bilparken. I tillegg har vi en stor kraftforedlende industri, som undrer seg over rammebetingelser. I den sammenheng vil en energimelding om rikets energitilstand være et viktig strategidokument for å si noe om hvor vi er og hvor vi skal, og ikke minst vil man da også måtte gjøre noen valg om hvordan man skal komme dit.

Disse medlemmer viser til at energibransjen har følt seg lurt gang på gang som følge av endrede rammebetingelser. Biodiesel-, småkraft- og vindkraftbransjen er fremste eksempler på det.

Disse medlemmer konstaterer at regjeringen ikke kan gi særlig mange svar på hvordan EUs fornybardirektiv skal innfris, og at mange aktører nå mener vi går på overtid når EUs fornybardirektiv skal sees i sammenheng med grønne sertifikater. Den situasjonen illustrerer viktigheten av å ha en overordnet debatt i forkant av situasjonen. På den bakgrunn fremmer disse medlemmer forslaget fremsatt i Dokument 8:147 S (2009–2010).

Disse medlemmer viser for øvrig til argumentasjonen fremmet i Dokument 8:147 S (2009–2010).

Komiteens medlemmer fra Høyre viser videre til Dokument 8:26 S (2010–2011) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Øyvind Halleraker, Siri A. Meling og Nikolai Astrup om en stortingsmelding om en helhetlig energipolitikk.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen jevnlig fremme en stortingsmelding om rikets energitilstand, som omhandler forventet kraftforbruk og -produksjon i Norge, tilgangen på ulike energiteknologier, strategier for satsing på utvikling av nye energikilder og status på norske internasjonale energiforpliktelsler.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:147 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Henning Skumsvoll og Oskar Jarle Grimstad om en stortingsmelding om rikets energitilstand – bifalles ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 2. desember 2010

Erling Sande

leder

Torstein Rudihagen

ordfører

Vedlegg

Brev fra Olje- og energidepartementet v/statsråden til energi- og miljøkomiteen, datert 5. november 2010

1.1 Vedrørende representantforslag 8:147 (2009-2010) om en stortingsmelding om rikets energitilstand

Det vises til brev av 18. oktober d.å. fra Stortingets energi- og miljøkomité vedrørende representantforslag nr. 147 (2009-2010) fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Henning Skumsvoll og Oskar J. Grimstad om en stortingsmelding om rikets energitilstand.

Svar:

Den helhetlige energipolitikken, som er trukket opp i regjeringens politiske plattform for perioden 2009-2013, ligger fast. Regjeringens visjon er at Norge skal være en miljøvennlig og verdensledende energinasjon. Regjeringens energipolitikk bygger på at miljø- og klimamålene vil bestemme produksjonsomfanget, og at det er nødvendig å føre en aktiv politikk for å begrense veksten i energiforbruket.

Politikken er fulgt opp med tiltak over et bredt felt. Regjeringen har allerede gjennomført en rekke saker i denne stortingsperioden, og flere saker på energiområdet vil bli lagt frem i 2011.

I regjeringserklæringen slås det fast at regjeringen vil øke den *fornybare energiproduksjonen* betydelig. Samtidig legger vi vekt på at miljøkravene i konsesjonsbehandlingen ikke skal reduseres og at utnyttelse av vannressursene skal være bærekraftig. I løpet av årene 2006-2009 er det satt i produksjon vannkraft- og vindkraftverk med en årlig produksjon på 3,5 TWh. Produksjonskapasiteten for vann- og vindkraftverk vil øke ytterligere i tiden framover. Regjeringen har sørget for en effektivisering og styrking av konsesjonsbehandlingen, blant annet gjennom økte bevilgninger til NVE. Fra 2005 til 2009 er NVEs konsesjonsbehandlingskapasitet doblet. For at NVEs konsesjonsbehandlingskapasitet skal benyttes så effektivt som mulig er det innført en sterkere prioritering mellom saker. Prosjekter som raskt kan bidra til å styrke forsyningssikkerheten, særlig i utsatte regioner, prioriteres høyt. Videre er det utarbeidet kriterier for å prioritere de minst konfliktfylte og mest realistiske vindkraftprosjektene innenfor de enkelte nettregionene.

Ovennevnte tiltak gir allerede gode resultater i form av en kraftig økning i gitte tillatelser til fornybar energiproduksjon. I perioden 2006-2009 ble det fattet vedtak i 430 saker om konsesjon eller fritak fra konsesjonsplikt for utbygging av vannkraft. Det ble gitt

tillatelse til utbygging av rundt 3,4 TWh vannkraft, mens tilsvarende tall for perioden 2002-2005 var 2,6 TWh. Småkraftverk under 10 MW utgjør det største volumet. I samme periode ble det gitt endelig tillatelse til vindkraftverk tilsvarende en årlig produksjon på 2,6 TWh. Dette er over tre ganger så mye som i fireårsperioden før. I tillegg har NVE i 2009 og 2010 gitt konsesjon til en rekke vindkraftprosjekter i Rogaland og Midt-Norge som er påklaget.

Regjeringens hovedvirkemiddel for å støtte fornybar energi er Enova. Sommeren 2009 tildelte Enova nær 1,1 milliard kroner i støtte til fire vindkraftverk med en samlet årsproduksjon på om lag 435 GWh pr år. Også i år har Enova tildelt støtte til fire vindkraftverk med nær 1 milliard kroner. Samlet årsproduksjon fra disse er om lag 490 GWh. De fleste av disse anleggene er nå under planlegging eller bygging. Det er også gitt støtte til et større bioenergibasert kraftvarmeverk på Fiborgtangen.

For å fortsette å styrke satsingen på fornybar energi vil Regjeringen innføre et felles sertifikatmarked med Sverige fra 1.1.2012 basert på prinsippene i overenskomsten av 7.9.2009. Det tas sikte på å fremme lov om elsertifikater for Stortinget før påske 2011.

Ved opprettelsen av et felles sertifikatmarked vil Enovas innsats særlig rettes mot energieffektivisering, varme og utprøving av umodne teknologier. Dette er sentrale elementer i Regjeringens politikk for utviklingen av en miljøvennlig energiforsyning.

Energifondet og avtalen med Enova om forvaltningen av midlene er rettet mot energiomlegging. I 2009 hadde Enova 3 756 millioner kroner til disposisjon. Av dette utgjorde 1 190 millioner kroner ekstraordinære midler gjennom tiltakspakken. Påslaget på nettariffen har frem til 2009 vært hovedinntektskilden for Energifondet og utgjorde i 2009 et bidrag på i alt 758 millioner kroner. Avkastning fra Grunnfondet for fornybar energi tilførte Energifondet midler tilsvarende 392 millioner kroner i 2009. Enova ga i 2009 tilsagn om støtte til prosjekter som samlet vil gi netto 2,2 TWh/år spart og produsert fornybar energi. Det er gitt støtte til energiprosjekter tilsvarende 13,8 TWh/år fra 2001 til og med 2009. Stor aktivitet innenfor energieffektivisering i industrien og miljøvennlig varme har spesielt bidratt positivt.

I 2010 har departementet foretatt en evaluering av Enova og Enovas virksomhet. Denne er presentert i Prop. 1 S (2010–2011). Evalueringen gir et grunnlag for å videreutvikle virkemiddelbruken på områ-

det. Departementet legger opp til å etablere en ny fireårig avtale med Enova innen utgangen av 2011.

I Regjeringserklæringen slås det fast at regjeringen vil følge opp havenergi strategien. Strategien for *fornybar energi til havs* og en ny havenergilov ble lagt frem i juni i fjor. Loven ble vedtatt av Stortinget i mars i år og trådte i kraft 1. juli i år.

Havenergi strategien peker ut retningen for et langsiktig arbeid for å utvikle havbasert fornybar energi til en ny næring – både industrielt og energimessig. Bevilgningene til FoU og demonstrasjon innen teknologi for havbasert fornybar energiproduksjon er økt kraftig de senere årene, både under RENERGI-programmet til Norges forskningsråd, med de nyopprettede forskningscentre for miljøvennlig energi og gjennom Enovas virksomhet. I tillegg er vurderinger av hvilke norske havområder som kan være egnet for havvind påbegynt. En direktoratsgruppe, ledet av NVE, leverte nylig en rapport med anbefalinger av utredningsområder til Olje- og energiministeren. Rapporten vil nå bli sendt på høring. Neste steg er oppstart av strategiske konsekvensutredninger. Regjeringen har i statsbudsjettet foreslått å bevilge 10 millioner kroner til dette i 2011.

Forslagsstillerne viser til kraftsituasjonen sist vinter og sårbarheten i vårt kraftsystem. Regjeringen har som mål å *unngå regionale ubalanser* i kraftforsyningen. Streng kulde kombinert med at en betydelig andel av svensk kjernekraftproduksjon uventet var ute av drift, bidro til høye priser i det nordiske kraftmarkedet sist vinter.

Etter en gjennomgang av forrige vinters kraftsituasjon, har NVE identifisert et behov for å kunne utnytte dagens kraftsystem bedre, slik at pressede situasjoner i fremtiden kan håndteres med minst mulig uheldige virkninger. I sin rapport om kraftsituasjonen vinteren 2009-2010 påpekte NVE enkelte forbedringstiltak som kunne gis en nærmere vurdering. På denne bakgrunn nedsatte regjeringen et ekspertutvalg som skal redegjøre for hvordan den kortsiktige driften av kraftsystemet foregår og komme med forslag til forbedringer. Utvalget skal blant annet se på driftskoordineringen i kraftsystemet, budgivningen i kraftmarkedet, muligheter for bedre markedsinformasjon og tiltak for økt forbrukerfleksibilitet. Utvalget skal levere sin rapport til departementet innen 30. november 2010.

De nordiske regulatorene (NordREG) arbeider også med å analysere sist vinters kraftsituasjon og mulige tiltak. På det nordiske energiministermøtet 25. oktober 2010 ble NorREGs foreløpige rapport drøftet. Ministrene oppfordret NordREG og øvrige aktører til snarest mulig å implementere tiltak for å minske risikoen for slike ekstreme timepriser som ble registrert vinteren 2009/2010.

Statnett har satt i gang tiltak for å sikre strømforsyningen i utsatte områder inntil økt overføringskapasitet er på plass. Blant tiltakene er økt bruk av energioptionsjoner i forbruk, innsigelser mot tilknytning av nytt forbruk i utsatte områder og økt beredskap for å utbedre feil i overføringsnettet. I tillegg vil NordPool nå innføre nye regler som innebærer at produsenter og netteiere må gi bedre informasjon om forventet varighet for kapasitet som er ute av drift. Dette kan ha betydning for magasindisponeringen.

Statnett har opplyst at de ut fra hensynet til driftsikkerheten i kraftsystemet vil vurdere å etablere reservekraftverk på Vestlandet og i Troms og Finnmark. Både nye anlegg og flytting av eksisterende vil bli vurdert. Statnett har også opplyst at de ser på mulighetene for at ubenyttet kapasitet i kraftvarmeverket på Mongstad kan tas i bruk som en reserve. Jeg har også registrert at Statnett vurderer å søke om permanent å kunne benytte reservekraftverkene ved omfattende feil og vanskelige driftssituasjoner, i tråd med dispensasjoner som ble gitt i vinter. NVE anbefaler også i sin rapport at dette ses nærmere på. Regjeringen vil vurdere dette når eventuelle søknader fra Statnett måtte foreligge.

På lengre sikt er Regjeringens viktigste tiltak for en god forsyningssikkerhet å stimulere fornybar kraftproduksjon, fremme energieffektivisering, øke direkte bruk av varme og sørge for et robust overføringsnett mellom regioner og til andre land.

Jeg vil også vise til det arbeidet som er gjort i forbindelse med evalueringen av energiloven. Departementet fremmet en Odelstingsproposisjon om evaluering og endringer i energiloven i april 2009, jf Ot. prp. nr. 62 (2008-2009). Stortinget vedtok endringene i juni samme år og endringene i energiloven trådte i kraft 1. januar 2010. Det ble innført tilknytningsplikt for produksjon for alle som har konsesjoner for nettanlegg når produksjons- og nettinvesteringen samlet sett er samfunnsmessig rasjonell. Samtidig ble plikten til å tilknytte forbruk på alle nettnivå lovfestet. Som del av proposisjonen la departementet frem en strategi for økt hensyn til miljø, estetikk og lokalsamfunn i kraftledningsaker. Strategien gir en helhetlig gjennomgang av planleggings- og konsesjonsbehandlingen av kraftledninger og mulige tiltak for å øke nytten og redusere konfliktene ved utbygging av overføringskapasitet.

Regjeringen har etablert ambisiøse målsettinger innenfor *fangst og lagring av CO₂*. I forslag til statsbudsjett for 2011 er dette fulgt opp med en bevilgning som samlet sett beløper seg til om lag 2,7 milliarder kroner til arbeidet med prosjektene på Mongstad, forskning og teknologiutvikling, internasjonalt arbeid med CO₂-håndtering og Gassnova. Teknologisenteret for CO₂-fangst på Mongstad er blant verdens første og største testanlegg for CO₂-fangst. Testingen

vil etter planen starte i begynnelsen av 2012. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en nærmere gjennomgang vedrørende fullskala CO₂-fangst på Mongstad før jul.

Forslagsstillerne påpeker at vi i årene som kommer vil måtte forholde oss til ytre rammevilkår, blant annet som følge av felles sertifikatmarked med Sverige og gjennomføring av EUs fornybardirektiv. Vi har signalisert til Kommisjonen at fornybardirektivet er EØS-relevant. Vi er innstilt på å ta et mål på 10 prosent fornybarandel i transportsektoren, og å øke vår totale fornybarandel utover nivået i 2005. Det skal vi gjøre ved å videreføre en ambisiøs politikk nasjonalt for fornybar energi. Jeg mener det er viktig å finne en balansert løsning mellom direktivets krav og Norges særegne situasjon med en betydelig fornybarandel i energiforbruket sammenlignet med situa-

sjonen i EU. Fornybarmålet vi forplikter oss til må være rimelig og fornuftig ut fra vår situasjon, samtidig skal det være i tråd med ambisjonene vi har satt oss for energipolitikken nasjonalt, blant annet, gjennom klimaforliket i Stortinget.

Så snart direktivet med tilpasninger for Norge er innlemmet i EØS-avtalen, kommer gjennomføringsfasen. Fornybardirektivet dekker flere sektorer, og det er mange måter å øke vår fornybarandel på.

En jevnlig fremleggelse av en energipolitisk stortingsmelding vil ikke nødvendigvis være tilpasset behovet for overordnede diskusjoner om energipolitikk. En slik stortingsmelding må vurderes ut fra hvilke aktuelle og sentrale energisaker som bør forelegges Stortinget. Jeg vil også vise til at de årlige budsjettene omtaler resultater og viktige strategier på energiområdet.

